

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΜΕΡΙΚΩΝ ΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΟΥ ΓΡΑΦΤΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΗΡ ΚΑΙ ΝΟΡΜΑ (1950)*

● Ένα έργο, με τὸ βαθύτερο νόημα καὶ τὶς ἐξωτερικὲς σκηνὲς τῆς καθημερινότητάς, ἀπ' τὴ ζωὴ τῶν συγγραφέων... Πρωτότυπο ὅσο κι ἀπίθανο στὴν κεντρικὴ του ιδέα, παίζοντας ἀδιάκοπα κ' ἐναλλασσόμενα μὲ τὸ γέλιο καὶ μὲ τὴν ὀδύνη, ἀποκαλύπτει μερικὲς ἀδιάβλητες ἀλήθειες ποὺ ἐνδιαφέρουν τὴν κοσμικὴ τοποθέτηση τῶν συγγραφέων καὶ σκιαγραφεῖ δρισματικούς τύπους ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια παραξενιὰ : τὴν ἀλλόκοτη βάση... Οἱ ἀμφιβολίες [αὐτῆς] θὰ ζωήρευαν, νομίζω, περισσότερο ἂν ἔβλεπε κανεὶς τὸ ἔργο αὐτὸ στὸ θέατρο... Μόνο, φυσικά, γιὰ τὴ λογικτικὴ θεμελίωση τοῦ ἔργου. Γιατὶ κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ σκηNIKὴ οἰκονομία ἔχει καὶ τύπους ποὺ ἐνδιαφέρουν περισσότερο ἀπ' τοὺς κοινούς ἥρωες τῆς θεατρικῆς σκηνῆς. ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

● Τὸ «Σαίξπηρ καὶ Νόρμα» ἔχει πλάι σ' ἄλλα προτερήματα, σκέψη, παρατηρητικότητα, γνώση καὶ ἀνθρωπισμὸ. Κι ὅλα αὐτὰ δουλεμένα μὲ τρόπο ἰδιόρρυθμο καὶ πρωτότυπο, γιὰ τὴ γλῶσσα 2 λοσοφικὸ περιεχόμενο, μ' ἕλο τὸ σατυρικό της κ' ἐλαφρὸ ὄφρος· κάτι ἀνάλογο σὰν τὰ σατυρικο- 1 μας, ὄφρος ἐξαιρουμένου τοῦ Σκαρίμπα. Ἡ Ε.Β. ἔδωσε στὸ Ἑλληνικὸ θέατρο ἕνα ἔργο μὲ φιλοκοινωνικο-φιλοσοφικὰ ἔργα τοῦ Τζ. Μπ. Σὼ· κι αὐτὸ μού φαίνεται πὼς δὲν εἶναι λίγο. ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ

● Ἐαίρει ἡ Βοσκου τὴ γλῶσσα καὶ τὴν τεχνικὴ τοῦ θεάτρου. Ἐχει πρωτότυπες ιδέες καὶ δικὸ της ὄφρος. Καὶ μὲ τὰ προσόντα αὐτὰ θὰ μπορούσε νὰ παρουσιάσει ἔργο ἀντιπροσωπευτικώτερο ποὺ νὰ μὴν περιορίζεται στὰ ὅρια τοῦ ἐγκεφαλικοῦ διαφέροντος μερικῶν συγγραφέων καὶ ψυχιάτρων. ΜΠΑΜΠΗΣ ΚΛΑΡΑΣ

● Ἐπαναλαμβάνω : δὲν ξέρω ποιὰ μπορεῖ νὰ εἶνε ἡ ἀξία τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐπάνω στὴ σκηνή. Ἐν τούτοις, τὸ διάβασμά του ἀρκετὰ μὲ τράβηξε, κ' ἡ ἐντύπωση ποὺ ἀπεκόμιοσα ὅταν τὸ τελείωσα, εἶνε ὅτι στὶς προσπάθειες της ἡ Βοσκου φαίνεται ν' ἀποτρέφεται τὶς ρουτινιέ- ρικες καταστάσεις. Αὐτὸ, γιὰ τὴν κριτικὴ, χωρὶς νὰ εἶνε τὸ πᾶν, εἶνε ἀρκετὰ ὑπολογισίμο. ΤΙΜΟΣ ΜΑΛΑΝΟΣ

● ...Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι σ' ὁλόκληρο τὸ βιβλίο ὑπάρχει μιὰ διάθεση ἐξέγερσης κατὰ τῆς τυπικῆς λογικῆς, κατορθώνει ν' ἀποφύγει τελικὰ καὶ τὸν κίνδυνο τοῦ Πιραντελλισμοῦ — τῆς ὑποκειμενικῆς δηλαδὴ ἐρμηνείας τῆς πραγματικότητας — καὶ τὸν κίνδυνο τῆς δίψας τοῦ ἀθάητου (absurdisme) ποὺ συναντᾶμε στὸν Καμύ· ἀντίθετα, μέσα ἀπὸ τὴ διάλυση τοῦ κόσμου προχωρεῖ — ὁλὰ εἰν' ἀλήθεια — πρὸς μιὰν ἀνασύνθεση, πρὸς μιὰν ἐπιτυχοφόρο διεξο- δο : Στὸν ἄνθρωπο. Ἐκεῖνὸν ποὺ ἰδιαίτερα θὰ πρέπει νὰ τονιστεῖ εἶναι ἡ ἀναμιξιότητὴ πνευ- ματικὸ τῆς ἀνθρώπου καὶ τὸν ἀνθρώπου — προσὸν σπάνιο ἀλλὰ καὶ λίγο ἐπικίνδυνο γιὰ τὸ θέατρο... Ἐχομε μπροστὰ μας ἕνα ζωντανὸ καί, κυρίως, μετουσιωμένο λόγο, ἀπαλλαγμένο δη- λαδὴ ἀπὸ κείνον τὸν ἀνυπόφορο ἠθογραφικὸ νατουραλισμὸ τῶν περισσοτέρων Ἑλλήνων θεα- τρικῶν συγγραφέων... Τὴν ἴδια εὐχάριστη ἐντύπωση δημιουργεῖ καὶ ὁ διάλογος τῆς Β., ποὺ εἶνε ὁλοζώντανος, νευρώδης, συχνότατα ἐξυπνος καὶ ὄχι σπάνια ἐπιγραμματικὸς καὶ μὲ πυ- κνότερες προεκτάσεις — προσόντα ὁλοκάθαρα θεατρικά. Σ. ΠΑΤΑΤΖΗΣ

● Ἐχει τύπους ζωντανούς καὶ φυσικὸν διάλογο, — ζωντάνια καὶ φυσικότητα ποὺ εἶναι, βέβαια, ἔξω ἀπὸ τὴν «κατὰ παράδοσιν» ἀντιγραφὴ καὶ φωτογράφηση τῆς πραγματικότητας, — διεισδυτικὴ παρατηρητικότητά καὶ δυνατὸ στοχασμὸ, καὶ μιὰ ἀληθινὰ συναρπαστικὴ πλοκή, ἐκτός ἀπ' τὸ πρωτότυπο θέμα του. ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΣΗΣ

● Ὑπέροχο : γιατί παρουσιάζει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς δραματοποιίας ἐξελιγμένα μὲ μιὰς σὲ ἀπίστευτο βαθμὸ... ἀλλὰ καὶ τόσον δροσερὰ καὶ συναρπαστικὰ ἀπρόβλεπτα, ὅσον κοινὲς καὶ τετριμμένες κατήνησαν οἱ γύρω ἀπ' τὸ κουραστικὸ καὶ αἰώνιο «τρίγωνο» ἢ πολύγωνο ἀνιαρῆς θεατρικῆς ἐφευρέσεως. Ὅχι τελείως δραματικὸ : γιατί, γέννημα καὶ θρέμμα καὶ EN- FANT TERRIBLE τῆς ἐποχῆς της, ἡ Ἑλένη Βοσκου, ἀπὸ καλλιτεχνικὴ ἰδιοσυγκρασία, ἀνο- λουθεῖ τὴ νέα τάσι πρὸς τὸ κάπως κρύο «θέατρο τῶν ιδεῶν»... Θέμα ἀφαντάστα πρωτότυπο. Μέσα δραματοποιίας τοῦ θέματος τελείως ἀνύποπτα ἀπὸ ὅσα θὰ μπορούσε νὰ ἀπαιτήσῃ καὶ ὁ ἐκλεκτικώτερος θεατῆς. Πλοκή καὶ λύσις ἀριστοτεχνικὰ συναρμολογημένες καὶ ζυγιασμένες... Τελειώνει μὴ ἀπὸ τὴς πρὸ συναρπαστικῆς ἰλαροτραγωδίας κάθε ἐποχῆς, καὶ προπαντὸς τῆς δικῆς μας, βρισκόντας στὸ τέλος μόνο τὸν τίτλο τοῦ θέματος, σὰν ἕνα BIS τῆς ἄλλης σαρκασ- τικῆς ἐρμηνείας ποὺ σὲ κρατᾶ ἀκόμα λαχανιασμένο ἀπὸ τὴν ἀγωνία τῆς λύσεως. Ν. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

● Tout comme le héros de sa pièce, elle est un personnage double. Se présentant comme écrivain, et s'en moquant dans son for intérieur... Il s'agit, avant tout, d'une pièce qui s'adresse à des intellectuels. Mais n'est-ce pas, cependant, toujours ces sortes de pièces qui finissent par avoir le suffrage de tout le monde?

ELOY TROUVÈRE

* Τὸ ἔργο αὐτὸ συμπεριλαμβάνεται στὰ «ΘΕΑΤΡΙΚΑ» τῆς Ἑλένης Βοσκου — Ἀθήνα 1967.